

№ 21 (710)
Чэрвень 2018 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

Юбілей: музейшчык
Георгій Ткацэвіч –
стар. 3

Па-за кадрам: пасляваеннае
жыццё на фота бабулі
і дзядулі –
стар. 3 і 5

Малая радзіма:
пра Браслаўшчыну –
стар. 4

Пра свята вёскі Краснае (Іолча) на Брагіншчыне
чытайце на стар. 4

На тым тыдні...

✓ 24 мая ў Музеі беларускага народнага мастацтва ў Раўбічах пачала працаваць выстаўка традыцыйнага мастацтва паўночных народаў далёкай Камчаткі «Амато (добры дзень), Каракія!».

З даўніх часоў з вуснаў у вусны перадаюць сваю гісторыю карэнныя народы Каракіі, якія здолелі захаваць да сёння цікавую, унікальную самабытнасць. Вырабы з косці, маржовых іклаў і дрэва, выкананыя ў традыцыйнай паўночнай манеры, у сукупнасці з рытуальнымі і побытавымі рэчамі, адзеннем і яго ўпрыгожаннямі з футры, скуры і бісеру дазваляюць скласці незабыўнае ўражанне пра яркую і багатую

культуру. Выстаўка ўключае працы з прыватнай калекцыі Людмілы Каюравай і яе мужа Аляксандра Суворова.

✓ 25 мая ў Мінскай гарадской ратушы пачала працаваць выстаўка «Горад мары. Мінск у праектах вядомых архітэктараў», прысвечаная 50-годдзю Беларускага дзяржаўнага архіва навукова-тэхнічнай дакументацыі, дзе прадстаўлены рэдкія дакументы і матэрыялы з фондаў архіва.

Самыя раннія праекты на выстаўцы датаваныя 1940-мі гг. У іх ліку праект забудовы Цэнтральнай (Кастрычніцкай) плошчы, эскіз музея Вялікай Айчыннай вайны і праект будынка музея Янкі Купалы. Прад-

стаўлены таксама праекты забудовы плошчы Свабоды, вуліцы Нямігі, Траецкага прадмесця. На выстаўцы можна ўбачыць праекты Палаца спорту, кінатэатраў. Плары, чарцяжы, эскізныя малюнкi, фатаграфіі праектаў для сталіцы, якія не былі рэалізаваныя, дапамогуць уявіць альтэрнатыўны Мінск.

✓ З 30 мая па 1 чэрвеня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі пры ўдзеле Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі праходзіць V Форум бібліятэкараў Беларусі «Гуманітарна-асветніцкая дзейнасць бібліятэкі ў кантэксце агульначалавечых каштоўнасцяў і беларускай дзяржаўнасці». Абмяркоўваліся пытанні нарматыўнага і прававога забеспячэння бібліятэчнай галіны, карпаратыўнага ўзаемадзеяння бібліятэк Беларусі, ішла гаворка пра інфармацыйныя тэхналогіі ў дзейнасці бібліятэк ды інш.

✓ 1 чэрвеня ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы 100 школьнікаў Ленінскага раёна г. Мінска адсвяткавалі Міжнародны дзень абароны дзяцей. Каманды школьнікаў правялі ў падарожжа «У

Фота з сайта kupal-museum.by

пошуках папараць-кветкі» па тэрыторыі парку імя Янкі Купалы і па музейнай экспазіцыі. Камандам трэба было адшукаць у парку Купалінак і адказаць на іх пытанні, а ў музеі выканаць заданні дапамагалі экспанаты. Удзельнікі пераканаліся, што музей можа быць займальным і поўным адкрыццяў.

✓ 1 чэрвеня ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбылося свята для дзяцей і іх бацькоў «Сымонкавы прыгоды». Пад час свята ладзіліся лялечныя прадстаўленні на казках, напісаных і адаптаваных Якубам Коласам, – «Воўк-дурань», «Савось-распуснік», прагляды беларускіх мультфільмаў «Планета скар-

баў», «Маленькі прынец», «Яма, танцы, 4 струны», забаўляльныя конкурсы і гульні.

✓ 2 чэрвеня ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь пры ўдзеле студый выяўленчага мастацтва «Калякі-Малыкі» адбыўся сямейны фестываль «Калякі-Малыкі». У ім паўдзельнічаў танцавальна-музычны калектыў «Пуговіцы», ладзіліся майстар-класы, працаваў кірмаш рамеснікаў.

У той жа дзень у музеі адбылася прэзентацыя аўтарскай казкі Надзеі Ясмінскай «Чаму Меша не мае хаты?», выдадзенай нядаўна ў серыі «Каларовы ровар» выдавецтва «Кнігазбор».

Ідзе падпіска на "Краязнаўчую газету" на 2-е паўгоддзе 2018 г., калі ласка, не адкладайце на апошні дзень!

Краязнаўчая газета

Тэлефон: 63320
Вядомасны: 633202

У вянку «берагінскай» творчасці

На Рудабельскай зямлі заўсёды ашчадна захоўвалася народная спадчына. Дваццаць гадоў мінула з часу зараджэння фальклорнага фестывальнага руху «Берагіня», раз на два гады ладзіцца маштабны фестываль. Што сімвалічна, юбілейная, дзясятая «Берагіня» сёлета адзначаная Годам малой радзімы.

Фестываль – цудоўная магчымасць для беларусаў паказаць адно аднаму, чым багаты іх край. «Берагіня» – гэта і канцэнтрацыя народнага патрыятызму, і багатая скарбніца талентаў, і шмат узораў духоўнай і матэрыяльнай спадчыны, і пераемнасць пакаленняў... Сёлетняя «Берагіня» стане сапраўдным сузор'ем талентаў, аб'яднаных настроем прыгажосці і натхнення. Фестываль чарговы раз нагадае пра каштоўнасці і самавартасць традыцыйнай народнай культуры. Няхай жа ў вянку аўтэнтчнай спадчыны, у бязмежнай захопленасці справай, у атмасферы чыстай «берагінскай» творчасці ўмацоўваецца сяброўства, нараджаецца апантанасць, пануе майстэрства, адкрываюцца новыя старонкі беларускай народнай культуры.

*Людміла ВУЛЫЧ,
метадыст Цэнтра культуры і вольнага часу
Акцябрскага раёна*

Іркуцк — кропка прыцягнення для беларусаў

Напрыканцы мая ў Іркуцку адбыўся IV Міжнародны фестываль «Беларускі кірмаш – 2018». Каб паўдзельнічаць у ім, людзі ехалі з далёкіх куточкаў Іркуцкай вобласці, з вёсак і пасёлкаў, дзе працягваецца пераемнасць традыцыяў беларускага народа, дзе чыхары выконваюць беларускія песні і танцы.

Галоўным госцем фестываля быў музыкант з Мінска Алег Хаменка, стваральнік і кіраўнік гурта «Палац», «чалавек-легенда», як прадставілі яго гасцям. Выступілі таксама фальклорны беларускі ансамбль «Крынічанька» з в. Аляксандраўск Аларскага раёна – большасць удзельнікаў была апраунтая ў вышыванкі сваіх прабабуляў, якія прыехалі ў Сібір у пачатку XX стагоддзя пад час Сталінскай рэформы. Самай маленькай удзельніцай была чатырохгадовая Дарына Бычко з в. Тургенеўка Баяндаўскага раёна. Завітала таксама трынаццацігадовая «Чараўніца» з Томска.

Для гасцей фестываля ладзіліся майстар-класы па беларускіх народных побытавых танцах, па традыцыйных беларускіх раёмствах, прайшоў кірмаш беларускіх тавараў і вясковых прадуктаў.

Падрыхтавала Ніна КАЗІМЕНЯ

Падарожжа ў патаемны свет чытання

Сёння зацікавіць сучасных дзяцей кнігай вельмі складана, бо на гэтым шляху сцяною стаяць тэлевізар, камп'ютар, інтэрнэт. Каб чытанне стала для школьнікаў звычайнай і захапленнем, нам, педагогам, даводзіцца працякаць не толькі цяжкія, але і фантазію.

Бібліятэка фармуе ў дзяцей малодшага школьнага ўзросту аснову светаразумення і светаадчування. Інтэрнэт, вядома, добрая рэч, але ў адрозненне ад кнігі да яго звяртаюцца збожышага не дзеля выхавання, а часцей як да бяўлення часу. Калі ж чытаеш цікавую кнігу, застаешся сам-насам з героямі твораў, нібы размаўляеш з імі, а адарвайшыся ад выдання, можна і парывацца.

Таму, калі незадоўга да летніх канікулаў бібліятэкар Рэдкавіцкай сельскай бібліятэкі Марыя Слівец запрасіла нас на экскурсію па «Краіне чыталіі», то я з удзячнасцю згадзілася, бо мае дапытлівыя выхаванцы Марыя Кулака, Іван Міхаленя, Паліна Руткоўская, Крысціна Сабалеўская і Дзмітрый Жэчка ўжо добра чытаюць на роднай мове і цікавяцца тым, што адбываецца вакол іх.

У «Краіне чыталіі» іх чакала кніжная выстаўка пад назвай «У чараўнай краіне маленства» з раздзеламі «Я спасцігаю свет», «Казка – мудрасці навука», «Часопісны катэяль». Тут пачэснае месца занялі дзіцячыя выданні. Каб сустрэча з кнігай стала запамінальнай, першакласнікаў сустрэла «Мудрая кніга» (артыстычная чацвёртакласніца – Юлія Цыр'юк), якая пазнаёміла з цікавымі і карыснымі звесткамі з гісторыі кнігі. Дзеці ў забавляльна-гульнявой форме пабачылі неахайных людзей, якія нядбайна ставяцца да бібліятэчных выданняў. А на спазнавальных прыпынках школьнікаў чакалі яркія, цікавыя і патрэбныя часопісы і кнігі.

Бібліятэкар расказала першакласнікам аб паводзінах у бібліятэцы, аб беражлівым стаўленні да выданняў, завяла фармуляры, у якіх яны, можа, першы раз у жыцці павінны былі паставіць свой асабісты подпіс.

Весела і цікава прайшла гульня-віктарына «Вандруйка па кніжных старонках», да якой гарэзлівыя хлапчкі і дзяўчынкі паставіліся вельмі адказна.

Затым малявалі яе вялікае Кнігу. Працы атрымаліся прыгожыя, не падобныя між сабою. Вучні ўславілі кнігу вершаванымі радкамі беларускіх паэтаў.

Па завяршэнні карыснай вандружкі ўдзельнікі атрымалі не толькі памятку маленскага чытача, але і падарунак ад бібліятэкара – кнігі найстарэйшага пісьменніка

З кніжнай выстаўкі «Дзень добры, кніжка беларуская» вучні ўзялі кнігі Васіля Віткі, Івана Муравейкі, Уладзіміра Ліпкаса, Алены Масла, Анатоля Эзэва ды іншых, каб прачытаць на летніх канікулах.

А мяне як педагогу хочацца, каб выхаванцы, нягледзячы на ўсе спакусы сучаснага жыцця, захавалі тую павагу і цікавасць да кнігі, што ўласцівыя старэйшаму пакаленню. І нас, беларусаў, на-ранейшаму можна будзе з гонарам называць адной з самых адукаваных нацыяў, для якой кніга – сапраўдны скарб.

*Святлана ДАСТАНКА,
настаўніца пачатковых класаў Рэдкавіцкай СШ
Любанскага раёна*

Асоба ў краязнаўстве

Слова пра тактоўнага і ўважлівага кіраўніка

Да юбілейных датаў прынята пісаць афіцыйныя сур'ёзныя артыкулы. Калі гэта юбілей чалавека, то ўзгадваюць яго біяграфію, працоўныя дасягненні, дасягненні ў грамадскім жыцці і шмат іншага, ад чаго мне асабіста сумна становіцца, бо за ўсёй гэтай інфармацыяй няма жывога чалавека, яго проста не бачна. Таму напярэдадні 75-х угодкаў з дня народзінаў Георгія Андрэевіча ТКАЦЭВІЧА я хачу напісаць проста свае ўражанні, бо так сталася, што гэтага чалавека ведаю ўжо большую частку свайго жыцця, 16 гадоў адпрацаваў пад яго кіраўніцтвам. Не губляем кантактаў і сёння. Калі бываю ў Траецкім прадмесці (дзе знаходзіцца Беларускі фонд культуры), стараюся знайсці хвілінку і падысці да Георгія Андрэевіча на працу.

Упершыню мы пабачыліся, калі я маладым 25-гадовым чалавекам прыйшоў уладкоўвацца на працу ў Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту. Як зараз памятаю, што адміністрацыя музея, навуковыя супрацоўнікі, рэстаўратары знаходзіліся па вуліцы Алаізы Пашкевіч у Мінску, а кабінет Георгія Андрэевіча месціўся на чацвёртым паверсе. І вось туды, за дзверы, абітыя чорным дэрмацінам, мяне прывялі на суразмову. Размова была для мяне даволі цяжкай, амаль экзаменам на праф-прыдатнасць. А што хацець, я ў той час быў толькі першакурснікам-завочнікам. І пасля таго як сваімі пытаннямі Георгій Андрэевіч сагнаў з мяне сем патаў, сказаў: «Добра, паспрабуйце свае сілы ў музеі, спачатку ў фондах, ды з выпрабаваўчым тэрмінам, а калі ўсё будзе добра, то і далей працаваць будзеце».

Вось з першай сустрэчы стала зразумела, што Георгій Андрэевіч ніколі не баяўся даць пучёўку ў прафесійную дзейнасць маладым ды зялё-

ным, нават рабіў стаўку на маладыя кадры, што ў прыныпе давала свой плён. З першых дзён працы я заўважыў у Андрэевіча (я так па-за вочы заўсёды называў і называю спадара Ткацэвіча) адну рысу, уласціваю толькі вельмі выхаваным людзям. Ён ніколі не звяртаўся да супрацоўнікаў на «ты». Нават з самымі маладзёнамі, нават з апошнім п'янічкам-вартаўніком, калі яго звальняць

Г. Ткацэвіч знаёміць са скадзэннам уздзельнікаў 1 з'езда беларусаў свету

трэба было, а такога хапала, заўсёды, на «Вы».

На ўсіх музейных мерапрыемствах, пад час традыцыйных святаў, што ладзіліся ў музеі, Георгій Андрэевіч заўсёды наперадзе. Калі нейкая талака на тэрыторыі музейнай экспазіцыі ці на музейным гаспадарчым двары – Георгій Андрэевіч заўсёды працаваў сам, нягледзячы на дырэктарскую пасаду. А ўвогуле музей для яго быў і зараз ёсць як роднае дзіцятка. Проста бачна, як хварэў спадар Ткацэвіч (ды й зараз хварэе) за кожны помнік, за кожны музейны прадмет, за кожнае дрэўца і ландшафтны куточак у музеі. Ні разу не бачыў, каб ён па тэрыторыі музея ездзіў на службовай машыне, толькі пешшу, бо і музейныя дарогі ён лічыў экспанатам, які варта зберагаць.

Заўсёды з падзякай узгадваю той музейны час і заўсёды кажу дзякуй Георгію Андрэевічу. Бо пад яго кіраўніцтвам я стаў спецыялістам, дзякуючы яго дапамозе, карысным парадом (бывала, і нахлабучкам) я зразумеў неабходнасць да-

кументазаварота і засвоіў асновы бюракратычнага эпістэлярнага жанру. Былі ў мяне і парушэнні, былі ў мяне і канфлікты са спадаром Ткацэвічам; але ён, нават не ведаю чаму, верыў у мяне, і паступова прасоўваў па службовай лесвіцы. Так сталася, што дзякуючы яму за 12 гадоў ад малодшага навуковага супрацоўніка я прайшоў шлях да першага намесніка дырэктара; ды і заўсёды падтрымліваў у цяжкую хвілінку, і не толькі добрым словам.

16 гадоў працы з Георгіем Андрэевічам – гэта адны з найлепшых часінаў майго жыцця. Да гэтага часу не толькі ўзгадваю музей, рэгулярна туды прыязджаю, а старэйшы супрацоўнікі, якія працавалі пры Андрэевічу, заўсёды ў размовах са мною узгадваюць яго цёплымі словамі і просяць перадаць прынагодзе прывітанні.

Здаецца, 75 – гэта ўжо паважаны ўзрост, але ўсё залежыць ад стану душы. Да гэтага часу Георгій Андрэевіч плённа працуе ў Беларускім фондзе культуры, прыкладае шмат намаганняў, каб выходзіла такая неабходная «Краязнаўчая газета». Вось тут і застаецца пажадаць нашаму юбіляру здароўя, моцы, новых творчых памкненняў і доўгіх гадоў жыцця.

З юбілеем Вас, Георгій Андрэевіч! Мы Вас усе любім!

Антон АСТАПОВІЧ,
старшыня Беларускага
добраахотнага таварыства
аховы помнікаў
гісторыі і культуры

Супрацоўнікі грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчай газеты» віншуюць намесніка старшыні БФК Георгія ТКАЦЭВІЧА з паважным юбілеем. Шчыра зычым свайму калегу моцы, здароўя, плёну, ураджая на сямейных і грамадскіх градах. Як бачым з артыкула А. Астаповіча, пасеянае – прараствае, дае плён і застаецца!

Конкурс «Па-за кадрам»

Праца на зямлі – аснова сялянскага жыцця

«Зямелька любіць руплівых» – не раз я чуў гэтыя словы ад сваякоў. Гэтага простага правіла прытрымліваліся мае продкі з даўніх часоў і заўсёды жылі з таго, што мелі дзякуючы свайму працы. І гэтую тэму я выбраў таму, што яна мне блізкая, знаёмая і зразумелая, бо з бацькамі жывем у сельскай мясцовасці. Мае тата і матуля Алег Васільевіч і Галіна Францаўна Бондары, бабуля і дзядуля Тэадора Уладзіславаўна і Франц Іосіфавіч Врублейскія і цяпер жывуць у вёсцы Германавічы Шаркайшчынскага раёна.

Бабуля па лініі маці Тэадора Уладзіславаўна нарадзілася ў сям'і Аблама Уладзіслава Уладзіслававі-

ча і Монікі Янаўны. Яны, як і папярэднія пакаленні, жылі ў непаўторнай свайму прыгажосцю вёсцы Германавічы. Дарэ-

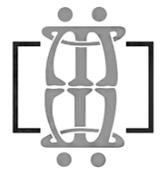
чы, мяне назвалі Уладзіслаў у гонар прадзядулі. Мае продкі займаліся сельскай гаспадаркай: гадавалі жывёлу, апрацоўвалі зямлю, якая была для іх карміцелькай і святыняй.

У нашай сям'і захоўваюцца фотаздымкі, што датуюцца 1963 г. Тады ў госці да прадзядулі Уладзіслава прыехалі з Луганска (з Украінскай ССР) сваякі, адзін з якіх, Вацлаў Рубніко-

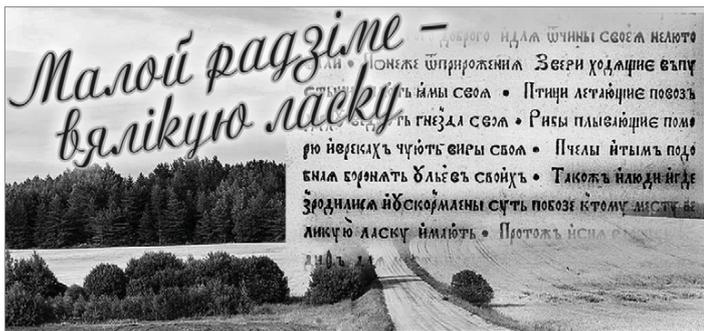
віч, працаваў фатографам. Усе здымкі, аб якіх пойдзе размова, зрабіў ён.

Вядома, фотаапаратаў у сялянаў не было, і калі з'яўляўся выпадак, то рабілі фотаздымкі значных праяваў жыцця: апрацоўка зямлі, уборка ўраджая, гаспадарка і дзеці.

(Заканчэнне на стар. 5)

Па-за кадрам:
ад гісторыі сям'і
да гісторыі
супольнасці

Гісторыі адной вёскі — асобны фэст

Фестываль сямейных клубаў «Гісторыя майёй вёскі» адбыўся ў маі ў в. Краснае на Брагіншчыне. Ён ладзіцца дзякуючы праекту «Развіццё патэнцыялу сеткі сямейных клубаў у Чарнобыльскай зоне з мэтай паліпашэння сацыяльна-эканамічнай сітуацыі», які рэалізуецца грамадскай арганізацыяй «Беларускі зялёны крыж» і фінансуецца Еўрапейскім саюзам. У межах праекта працуюць 8 сямейных клубаў, якія папулярныя ў асяродку здаровых лад жыцця, захоўваюць гістарычныя і культурныя традыцыі, развіваюць прадрымальніцтва ў вёсках і мястэчках.

Пачалася свята з абраду «Ваджэнне стралы», які некалі быў рас-

паўсюджаны ў гэтай мясцовасці. Гасцінныя гаспадары з Краснага (дарэчы, некалі вёска называлася Іолча) распавялі мясцовыя легенды, а цікавосткі пра іншыя паселішчы Брагіншчыны можна было даведацца ад іх жыхароў, якія таксама завіталі на свята. Адбыўся спектакль «Юрэйскае мястэчка», быў паказаны слайд-фільм «Раён на старых фатаграфіях» ды шмат іншага. Як раскажала адна з арганізатараў Наталля Святкіна, фестываль ладзіцца ў тым ліку і для таго, каб працягнуць адну з традыцый беларусаў — працаваць і адпачываць разам, талакою.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Краязнаўчы буклет пра Браслаўшчыну

У Год малой радзімы значна актывізавалася краязнаўчая дзейнасць аддзела бібліятэчнага маркетынгу Цэнтральнай бібліятэкі Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Браслаўскага раёна. У сакавіку — красавіку супрацоўнікі падрыхтавалі для карыстальнікаў шэраг друкаваных выданняў краязнаўчага зместу: біяграфічную даведку аб жыцці і дзейнасці знакамітага браслаўскага лекара канца XIX — пачатку XX ст. Станіслава Нарбута, лістоўку «Знамянальныя і памятные даты Браслаўскага раёна 2018 года», гістарычную даведку «Браслаў старажытны і малады».

У маі створаны новы буклет-даведнік — краязнаўчая азбука «Ад А да Я — Браслаўшчына мая». У выданні ў алфавітным парадку прыведзеныя звесткі аб 45 адметнасцях краю: гістарычных і культурных помніках, помніках прыроды, вядомых ураджэнцах, знакамітых падзеях і мясцінах, населеных пунктах, арганізацыях, традыцыйных святах і інш. Са зместу буклета можна даведацца, напрыклад, пра гісторыю свята «Браслаўскія зарніцы», прыродны асаблівасці возера Цно, пра жыццё ўраджэнца Браслаўшчыны Тамаша Ваўжэцкага, адметнасці аднаго з самых высокіх культурных збудаванняў на тэрыторыі Беларусі — Відзаскага касцёла, паходжанне незвычайнай назвы браслаўскай вёскі Яя. Ёсць таксама звесткі пра гарадзішча Замкавая гара ў Браславе, Нацыянальны парк «Браслаўскія азёры», вальерна-сажалкавую гаспадарку «Мякяны», фестывалі «Меч Брачыслава» і «VIVA BRASLAV» і г.д.

Кожны з артыкулаў азбукі дапоўнены ілюстрацыяй і пазытным эпіграфам; у канцы выдання прыведзены спіс выкарыстанай літаратуры. Краязнаўчая азбука — далёка не поўны пералік вядомых адметнасцяў Браслаўшчыны, у планах бібліятэкараў праца над наступнымі выпускамі. Буклет будзе цікавым і карысным для жыхароў і гасцей азірнага краю. З выданнем можна пазнаёміцца ў бібліятэцы або за невялікі кошт набыць яго ў асабістае карыстанне.

Выпуск незвычайнай краязнаўчай азбукі — адно з мерапрыемстваў краязнаўчай эстафеты «Беларускае! Роднае! Сваё!», што была аб'яўленая ў ЦБС і актыўна крочыць сёлета па бібліятэках раёна.

Ірына МАКАРЭВІЧ,
загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу ЦБС
Браслаўскага раёна

Мясцовыя ініцыятывы для паўсядзённасці

Яксна і творча жыць можна не толькі ў сталіцы або вялікім горадзе, разнастайць жыццё можна і ў меншых населеных пунктах. Асабліва калі ёсць падтрымка ўладаў і неабыхавых арганізацыяў.

У нашай краіне Праграмай развіцця ААН ажыццяўляецца праект «Садзейнічаць развіццю на мясцовым узроўні ў Рэспубліцы Беларусь» (фінансуецца ён Еўрапейскім саюзам). Каб пабачыць плён у канкрэтным рэгіёне, 17 мая адбыўся прэс-тур па Мінскай вобласці «Дзейнічаем разам». Журналісты наведалі пяць ініцыятываў, што былі рэалізаваныя ў рамках праекта і садзейнічалі аб'яднанню намаганняў актывістых жыхароў, органаў улады, недзяржаўных грамадскіх аб'яднанняў і бізнесу дзеля вырашэння мясцовых праблемаў.

Летась і сёлета ў пяці раёнах вобласці было рэалізавана 13 мясцовых ініцыятываў. Гэта добрыя прыклады трыгатарыяльна-арыентаванага развіцця, якія адгукаюцца на запатрабаванні мясцовых жыхароў і дэманструюць, што толькі разам можна ўплываць на прыняцце грамадска значных рашэнняў, а такса-

ма рабіць свой унёсак у павышэнне якасці жыцця.

У г. Чэрвені з'явілася інклюзіўная майстэрня для дзяцей з інваліднасцю, там ёсць сучаснае дрэва-апрацоўчае абсталяванне. У Смілавічах Чэрвеньскага раёна працуюць над турыстычнай інфраструктурай свайго маленькага гарадка, які папулярны ў турыстаў з Польшчы, Францыі, ФРГ, Ізраіля. У Вілейцы журналісты пабачылі, як можна скарыстаць асаблівасці ландшафту для папулярныяцыі веларуху, а таксама як ператварыць стары парк на моладзевы комплекс, дзе можна займацца спортам.

У межах прэс-тура журналісты наведалі Музей Станіслава Манюшкі і «Музычную гасцёўню Станіслава Манюшкі» ў Смілавічах, сталярную майстэрню ў Чэрвені, скейтпарк і веладарожку ў Вілейцы, а таксама мелі матчамасць пацучу пра ажыццёўленыя ініцыятывы з першых вуснаў — ад прадстаўнікоў мясцовых арганізацыяў, іх кіраўнікоў і наведнікаў.

Падрыхтаваў Ул. АДЗІМІР
(паводле інфармацыі
камунікацыйнага агенцтва
EZERIN.COM)

Конкурс «Па-за кадрам»

Праца на зямлі – аснова сялянскага жыцця

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 3)

Г амае важнае для селяніна было вырасціць хлеб. Тры фотаздымкі прысвечаны менавіта часу ўборачнай. На адным з іх на калгасным полі жанчыны-палыводы ўбіраюць ураджай ільну. Сярод іх мая прабабуля Моніка (першая злева) і сястра майго прадзядулі Роза (другая злева). Лен ірвалі ўручную, потым звязвалі ў снапы і адвозілі на льнопрыёмны пункт. Праца была цяжкая, але жанчыны, як бачна на фотаздымку, маюць добры настрой, усміхаюцца, радуюцца. Магчыма, таму, што добрае надвор'е, якое спрыяе ўборцы ільну, а можа, таму, што атрымліваюць асалоду, бо праца спорыцца і разам зробіць шмат. На заднім плане абрысы Германавічаў. Сёння вёска і ваколіцы змяніліся, але па бачным удалечыні будынку касцёла Перамянення Пана можна ўпэўнена сказаць, што гэта нашая вёска. Касцёл, пабудаваны ў 1787 г., перажыў ліхалецці; сёння дзейнічае і ўпрыгожвае вёску.

У 1960-я гг. ужо ўсе вясцоўцы ўступілі ў калгас. Вядома, мае прабабуля і прадзядуля, а таксама незамужняя сястра прадзядулі Роза, якія жыла разам з ім, таксама сталі калгаснікамі. Інакш было нельга.

Калектыўныя гаспадаркі пачалі

стварацца ў нашай мясцовасці пасля Вялікай Айчыннай вайны. Пасля вызвалення раёна ад акупацыі некалькі гадоў сяляне вялі аднаасобную гаспадарку, апрацоўвалі свае надзелы зямлі. Але праз некаторы час улады загаварылі аб калектывізацыі сельскай гаспадаркі, распачалі наступленне на «кулакоў». Да кулацкіх пачалі адносіць больш-менш заможныя гаспадаркі, якія мелі 5 і болей гектараў зямлі і выкарыстоўвалі наёмную рабочую сілу. Часам наёмнай сілай аказваліся падлеткі-пастухі або сваякі, якія дапамагалі збіраць ураджай.

У сялянскіх гаспадарках пераважала ручная праца. Сям'я прадзядулі Уладзіслава мела свой надзел зямлі ў 30 сотак, на якім працавалі пасля работы на калгасных палетках. Аб гэтым сведчаць два фотаздымкі, зробленыя В. Рубніковічам. На адным з іх пачатак жніва. Разам з маёй бабуляй (у цэнтры) жнучь госці з Луганска: Марыя Рубніковіч і Антаніна Баранава. Побач з дарослымі – дзеці: Віктар Рубніковіч (сын фатографа) і мая бабуля Таадора. Жалі ўручную, сярпамі. На другім фотаздымку адлюстраваны адпачынак жней, да якіх далучылася Роза Уладзіславаўна, мая стрыечная прабабуля (у цэнтры). Злева ад жней – мой прадзядуля Уладзіслаў і яго старэйшы сын, якога таксама звалі Уладзіславам. Ужо шмат зжата, і муж-

чыны пасля адпачынку на кані будучы вазіць снапы ў гумно. У прадзядулі мелася цялега і ўсё неабходнае, каб зараць, пасеяць і звесці ўраджай. Зер-

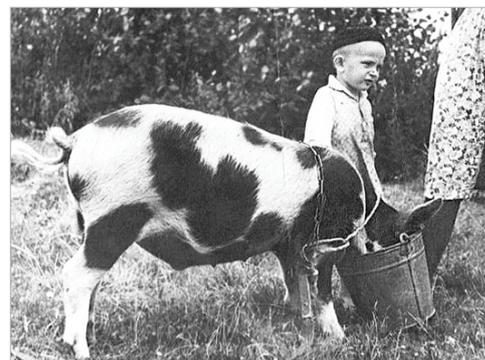
ля, у лыч прывязанай на пожны свінні прадзядулі дрот, каб яна не рыла глебу.

Працавалі з ранку да вечара. Раненька патрэбна было дагледзець сваю гаспадарку, каб потым паспець у калгас. Напрацаваўшыся на калгасных палетках, спышаліся дадому, каб дагледзець сваю гаспадарку.

Так з пакалення ў пакаленне перадавалася ў нашым родзе патрэба мець сваю гаспадарку і працаваць на зямлі. Цяпер у нашым аграгарадку на 450 двароў толькі 30 кароваў. Няма асабліва ахвочых трымаць скаціну – шмат

невялікіх малацілі ў малатарні, а салому выкарыстоўвалі для пакрыцця дахаў, частка саломы ішла на корм жывёле.

У 1950-я гг. у калгасе грошай за работу не плацілі, а ўлічвалі адпрацаваны працадні. Пасля таго як калгас разлічваўся з дзяржавай, калгаснікам выдавалі за колькасць выхдаў на работу натуральную аплату. Таму для забеспячэння сям'і прадуктамі харчавання абавязкова патрэбна было мець уласнае падвор'е і апрацоўваць кавалак зямлі.

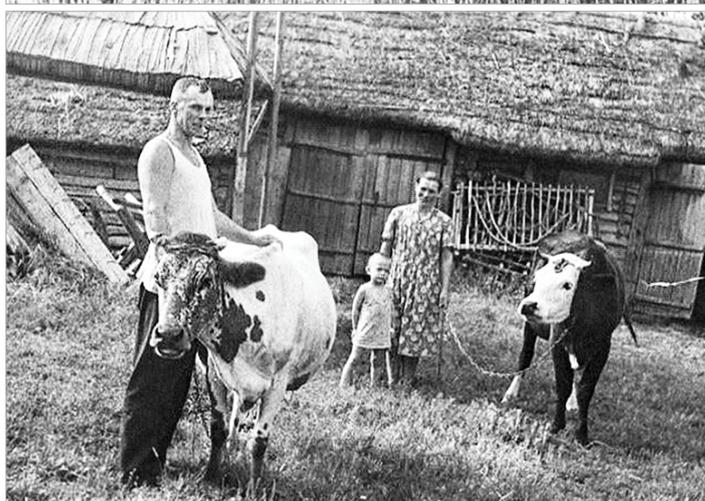
Г аспадарка, як сведчаць фотаздымкі, была даволі моцнай: мелася карова. На фотаздымку яе трымае на вяроўцы мой прадзядуля. Ён глядзіць у фотаоб'ектыў ганарліва, з патаемнай радаснай усмешкай. А чаму ж не радавацца: свая карова – гарант дабрабыту сялянскай сям'і. Прабабуля трымае на вярвачцы бычка-белагаловіка. Цяля пародзістае, бо нават цяпер у гаспадарках аддаюць перавагу менавіта гэтай пародзе буйнарагатых. Да маёй прабабулі Монікі прытуліўся пляменнік Віктар Рубніковіч. На заднім плане бачныя хлявы, дах якіх пакрыты саломой. Хлявы вялікія паводле памеру, бо патрэбна было ўтрымліваць шмат скаціны.

Вясковых дзяцей з малага ўзросту прывучалі да працы. Кожны меў абавязак, які адпавядаў узросту. На чарговым фотаздымку мой дзядзька Уладзіслаў (пазней ён стане ветэрынарным урачом), які павінен быў даглядаць птушак, свіней. Цікава, што цяпер у вёсцы ніхто не прывязвае свіней на вяроўцы. Фатограф В. Рубніковіч сфатаграфаван у свайго сына Віктара (гарадскога жыхара) буйным планам, які прышоў разам з прабабуляй Розай карміць парася. У цяперашні час свіней утрымліваюць у хляве. У 1960-я гг. іх пасвілі ў полі, таму што было мала корму. Як апавядала мая бабу-

клята, цяжка. Большасць вясцоўцаў адмовілася ад вядзення хатняй гаспадаркі. А ў нашым двары ёсць і свінні, і каровы, трымаем птушак. Мае бацькі, як і іх продкі, шчыра працуюць на хатняй гаспадарцы ў вольны час. Я таксама маю свае абавязкі. У нас адзін гектар зямлі, дзе мы штогод сеем азімыя і яравыя, садзім бульбу і гародніну.

Асноўнае месца працы матулі – прыбіральшчыца ў мясцовым лясніцтве, таты – электрамандэў у аддзяленні сувязі. У сям'і з дзяцей толькі я адзін, і хапала б заробку маіх бацькоў, каб жыць у адноснам дастатку, як жыве большасць нашых сялянанаў. У аграгарадку тры крамы, дзе можна купіць малочныя, мясныя прадукты як лепшага, так і горшага гатунку, садавіну і гародніну. Але мае бацькі прытрымліваюцца даўніх традыцый свайго роду: харчаваннем забяспечваюць сябе самі. З пакалення ў пакаленне ў нашым родзе перадаецца простая жыццёвая мудрасць: праца на зямлі – аснова сялянскага жыцця.

Уладзіслаў БОНДАР,
вучань 10 класа
Терманавіцкай СШ
Шаркаўшчынскага раёна
Куратар – Іна Пучынская
наступніца гісторыі
Терманавіцкай СШ

Аднойчы на працу пазванілі. Мужчына прадставіўся і запытаўся, ці добра яго чуваць. Званіў Сямён Глагоўскі з ЗША, штат Аёва. Ён пацікавіўся, ці збірае Клімавіцкі музей інфармацыю аб вядомых ураджэнцах свайго рэгіёна. Атрымаўшы станоўчы адказ, Сямён Абрамавіч паабяцаў прыслаць дакументы аб сваёй маці Р. Глагоўскай і яе братах М. Міхліну і М. Лейкіну.

Сваё абяцанне С. Глагоўскі стрымаў. На адрас музея прыйшоў важкі пакет. У ім супрацоўнікі налічылі 19 документаў і 21 фотаздымак. А таксама ўспаміны самага земляка. З дакументаў даведаліся, што дзед С. Глагоўскага па лініі маці

Сімха Міхлін нарадзіўся ў 1870 г. у вёсцы Пранічкі. Да Кастрычніцкай рэвалюцыі жыў у Клімавічах, меў аднапавярховы драўляны дом і краму мануфактуры. Тавар ён прывозіў нават з Лодзі. Пасля рэвалюцыі працаваў у Селішчыцкай сельскагаспадарчай камуне Гусаркаўскага сельскага Савета. Яго жонка Пеця Міхліна (да замужжа Лейкіна) – таксама жыхарка нашага горада. Памерла ў 27 гадоў пры родах дачкі. У Сімхі Янкевіча і Песі Мардухаўны было тры дзяцей – Моўша, Якаў і Рыва. Дзядуля ажаніўся другі раз, і ад гэтай шлюбы ў яго былі яшчэ чатыры дачкі і адзін сын.

**Выдатнік
медыцынскай
прамысловасці**

Рыва Міхліна вучылася ў жаночай гімназіі, а затым у Клімавіцкай адзінай працоўнай школе 2-й ступені. У 1930 г. скончыла хімічны факультэт Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта і працавала на хімічных прадпрыемствах. У 1938 г. выйшла замуж за Абрама Глагоўскага. Праз год у маладых нарадзіўся сын Сямён. У ліпені 1941 г. бацька пайшоў на фронт, а сям'ю адправіў да сваякоў у г. Горкі. Пазней іх эвакуявалі ў Башкірыю. Тут Рыва Глагоўская атрымала вестку аб гібелі мужа. Неўзабаве маці С. Глагоўскага атрымала выклік у Маскву на

хіміка-фармацэўтычны завод, і з тых часоў працавала ў медыцынскай прамысловасці, прысвяціўшы сваю працу атрымання антыбіётыкаў.

Антыбіётыкі, у атрыманні якіх яшчэ да заканчэння вайны яна брала ўдзел, дапамаглі лячыць параненых байцоў. Пасля заканчэння вайны Р. Глагоўская ўзнагароджаная медалём «За доблесную працу ў Вялікай Айчыннай вайне 1941 – 1945 гг.», мела шматлікія падзякі ў інстытуце. Была таксама ўзнагароджаная ганаровым знакам «Выдатнік сацспарборніцтва медыцынскай прамысловасці», а за спосаб атрымання аднаго з антыбіётыкаў (эрытраміцынавай солі пеніцыліну) ёй было выданае аўтарскае пасведчанне СССР на вынаходніцтва.

**Заслужаны дзеяч
навукі**

Старэйшы брат Р. Глагоўскай Моўша (Міхаіл) Міхлін скончыў медыцынскі факультэт Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта (МДУ). Пасля яго заканчэння працаваў ардынатарам факультэцкай

М. Міхлін

тэрапеўтычнай клінікі пры МДУ, асістэнтам, а затым навуковым кіраўніком біяхімічнай лабараторыі Цэнтральнага інстытута працы. У 1937 г. стаў кандыдатам медыцынскіх навук. Праз два гады абараніў доктарскую дысертацыю, а ў 1940 г. зацверджаны ў званні прафесара. У тым жа годзе быў накіраваны Наркамздравом СССР у Сімферопаль у Крымскі медыцынскі інстытут (у якасці загадчыка кафедры біяхіміі).

М. Лейкін

больш як 60 навуковых працаў. Памёр наш зямляк у 1985 г.

Інжынер-хімік

Стрыечны брат Р. Глагоўскай Марк Лейкін нарадзіўся ў 1905 г. Дзяцінства прайшло ў Клімавічах. У 1925 г. прыехаў у Маскву і паступіў вучыцца ў Баўманскі інстытут на хімічны факультэт. Пад час навучання на год быў прызваны ў Чырвоную Армію. Пасля дэмабілізацыі працягнуў вучобу па хімічнай спецыяльнасці, але ўжо ў Маскоўскім хіміка-тэхналагічным інстытуце. Затым пераведзены ў зноў створаную ваенную хімічную акадэмію імя Варашылава.

Пасля заканчэння вучобы ў акадэміі па спецыяльнасці «ваенны інжынер-хімік» ён быў пасланы служыць у Чыцінскую вобласць. У 1939 г. Марк перавялі ў Маскву. Працаваў у Ваеннай акадэміі хімічнай абароны. Паводле ўспамінаў сваякоў, перад вайной ён як ваенны інжынер-хімік браў удзел у распрацоўцы паліва для новай рэактыўнай устаноўкі, што пад час вайны атрымала назву «Кацюша». За гэта яго ўзнагародзілі ордэнам Чырвонай Зоркі. Устаноўка ўпершыню была апрабаваная ў 1941 г. пры абароне Оршы (цяпер там усталяваны пом-

нік, прысвечаны першаму залпу «Кацюшы»).

У 1945 г. Марку Язэпавічу было прысвоенае званне палкоўніка. Па вайне наш зямляк быў пераведзены ў Галоўнае артылерыйскае ўпраўленне, дзе адным з яго заданняў было перавезці з Германіі ў СССР завод, што вырабляў вадкае паліва для нямецкай ракеты Фау-2. Потым М. Лейкін працаваў у ваенных прадстаўніцтвах на розных прадпрыемствах. Пазней кіраваў лабараторыяй у адным з інстытутаў ракетна-касамічнай сістэмы С. Каралёва.

За сваю працу М. Лейкін быў узнагароджаны ордэнам Леніна. У 1967 г. сышоў у адстаўку, а ў 1972 г. у сувязі з цяжкім прафесійным захворваннем цалкам пакінуў працу.

**Амерыканскі
грамадзянін**

Сам жа С. Глагоўскі большую частку жыцця пражыў у Маскве, дзе скончыў Маскоўскі аўтамабільна-дарожны інстытут. 39 гадоў Сямён Абрамавіч працаваў у Цэнтральным навукова-даследчым аўтамабільным і аўтамабільна-дарожным інстытуце, з іх 16 гадоў – у матарным адзеле, займаючы даследаваннем рабочых працэсаў і аўтамабільных рухавікаў. Абараніў кандыдацкую дысертацыю. Скончыў Цэнтральны інстытут павышэння кваліфікацыі спецыялістаў у галіне патэнтнай працы і наступныя 23 гады працаваў у патэнтным адзеле НАМІ, займаючыся пытаннямі прававой абароны новых тэхнічных рашэнняў па аўтамабільных рухавіках і іх агрэгатах.

С. Глагоўскі

Воляю лёсу ў 2000 г. з сям'ёй апынуўся ў штаце Аёва. Працаўладкаваўся ў фінансава-страховаю кампаніі. Ва ўзросце 67 гадоў успомніў сваё хобі – футбол (у ЗША яго называюць сокер) і, у прыватнасці, судзейства. Сямён Абрамавіч прайшоў тэставанне ў мясцовым спортклубе і ўжо 15 гадоў удзельнічае як памочнік суддзі ў судзействе матчаў дзіцячых і юнацкіх камандаў.

*Дар'я ЭВЕРС,
дырэктар Клімавіцкага музея*

Ад Клімавічаў да Аёвы

Р. Глагоўская

Выпуск адзінай працоўнай школы (1920 г.)

Абласныя гарады Беларусі на савецкіх значках

Я не з'яўляюся фалерыстам, але вярта зазірнуць у невялікую бацькаву калекцыю значкоў – і хочацца іх доўга разглядаць, а самыя цікавыя значкі, выявы якіх звязаны з гарадамі, архітэктурнымі помнікамі ці святамі, хочацца пачаць даглядаць. Гэтым разам зацікавіла серыя з шасці значкоў, прысвечаная абласным гарадам Беларусі, што выйшла яшчэ ў савецкі час.

Цікаваць гэтых значкоў не столькі ў афармленні (форма, назва горада, эмалевае пакрыццё ды інш.), колькі ў тым, што выяўлена на гэтай серыі. Цёмная эмаль шчыта надае кожнаму са значкоў выразнасць і дакладнасць выяваў. Адначу і простую прамавугольную форму (з закругленымі вугламі) значкоў, што зробленыя з алюмінію – з яго большая частка «знакаў адрознення» і выпускалася. Надпісы, зробленыя на рускай мове на паласе з чырвонай эмаллю, на мой погляд, з'яўляюцца другаснымі ў дачыненні да выяваў. І хоць значкі з адной серыі, але кожны з іх

вярта разглядаць паасобку, бо ў кожным абласным горадзе ёсць свае адметнасці, свае ўнікальныя архітэктурныя славутасці, якія і адлюстраваныя на полі кожнага са значкоў. Фалерыстычная серыя з'яўляецца сувенірнай, бо кожны значок прысвечаны адметным гарадскім пабудовам.

Вярта пачаць з захаду Беларусі, і першым для разгляду будзе значок Брэста, на якім змешчаны выявы Брэсцкай крэпасці, а таксама ЦУМа і гарадскога гадзінніка. Адным з сімвалаў горада з'яўляецца Брэсцкая крэпасць, а ЦУМ і побач з ім вежа з галоўным гадзіннікам горада – месца шматлюднае і важнае. Але ж цяжка два апошнія архітэктурныя аб'екты назваць сімваламі горада – з пэўнай агаворкай можна сказаць, што яны ствараюць адметнасці гарадской прасторы. Брэсцкая крэпасць у сваю чаргу з'яўляецца фактычна культывым будынкам з багатай гісторыяй. Абарончыя збудаванні актыўна скарыстоўваліся яшчэ ў часы Першай сусветнай вайны, пасля ў верасні 1939 г., калі польскія палкі абаранялі крэпасць ад немцаў, што распачалі Другую сусветную вайну. Скончыліся ваенныя дзеянні на гэтым месцы мужнай абаронай Брэсцкай крэпасці ў чэрвені 1941 г. савецкімі салдатамі.

Значок горада Гродна спалучае старадаўнюю гісторыю ў выглядзе выявы Старога замка з пабудаваным у савецкія часы будынкам паштамта, які на сёння стаўся гродзенскім філіялам РУП «Белпошта». У савецкія часы на яго шкляным фасадзе таксама быў гадзіннік. Пры гэтым у межах гарадской прасторы будынак не мае асаблівай унікальнасці. У сваю чаргу Стары замак – гэта ўнікальны архітэктурны комплекс, які ўключае абарончыя збудаванні, культывыя і свецкія будынкі. Рэзідэнцыя літоўскіх князёў, безумоўна, з'яўляецца галоўнай каштоўнасцю Гродна і сакральным месцам для ўсёй нашай краіны. Спалучэнне архітэктурных стыляў розных гістарычных эпохаў надае пэўны кантраст выявам значка. Чаму менавіта будынак паштамта вырашылі змясціць на значку, сказаць цяжка, як і адказаць на пытанне, чаму так мала адметнасцяў горада на шчыце значка.

Значок Гомеля спалучае ў сабе выявы гарадскога цырка і сапраўднай гарадской славутасці – палацава-паркавага ансамбля Румянцавых-Паскевічаў у стылі рускага класіцызму. Зялёная зона, што атачае палац, у савецкія часы стала называцца паркам куль-

таксама з'яўляецца гарадской адметнасцю.

Значок са славутасцямі Віцебска ўключае тэатр і ратушу, якая і сёння з'яўляецца адным з сімвалаў горада. Адначу, што ратуша была пабудаваная ў канцы XVIII ст. у барочным стылі. Цяпер у гэтай гарадской архітэктурнай каштоўнасці размяшчаецца краянаўчы музей. Драматычны тэатр імя Якуба Коласа ў Віцебску ўзнік ў савецкія часы і дагэтуль з'яўляецца культурным цэнтрам, на якім можна пазнаць горад. Складана меркаваць, які трэці будынак размешчаны на значку – хутчэй за ўсё, гэта аблыканкам. Раней у гэтым будынку, узведзеным на пачатку XX ст., размяшчалася жаночая епархіяльная вучэльня. Такім чынам, тры выявы будынкаў розных гістарычных эпохаў гарманічна спалучаюцца і раскрываюць гісторыю Віцебска.

Аляксандр КРЫЖЭВІЧ

(Заканчэнне ў наступным нумары)

Зялёныя святкі

Уздоўж

1., Тройца, Зелянец, Зелёныя святкі; назвы старажытнага земляробчага свята, якое сёлета адзначалася католікамі 20 мая, а праваслаўнымі 27 мая. 5. Апетае многімі паэтамі лісцевыя дрэва-ахоўнік; лічылася, што на Тройцу ў яго галінкі ўсяляюцца душы памерлых сваякоў. 8. «Будзе тут бярозка, // Будзе тут рабінка, // Будзе клён горстка, // Будзе і...». З верша Янкі Купалы «Перад Сёмухай». 9. Не поле корміць, а ... (прык.). 11. 16-я літара грэчаскага алфавіта. 12. Калі на Тройцу пасватаюцца, а на ... пажэняцца – жыццё ў гэтых мужа і жонкі будзе доўгім, шчаслівым (прыкм.). 14. Галіна эканамічнай дзейнасці. 16. Майская ... і галоднага накарміць (прык.). 17. Селянін без зямлі, што ... без караня (прык.). 18. Збожжавы злак; шмат у маі

хрушчоў – да ўраджаю ... (прыкм.). 19. Сплеценныя ў кружок кветкі, лісты; на Тройцу іх плялі дзяўчаты і пускалі на ваду, каб вызначыць свой лёс на замужжа. 20. На Зелянец – вясны ... (прык.). 22. Тое, што і лісце. 25. Нота музычнай гамы. 27. Буйная драпежная марская рыба. 28. Русальны Багаты на песні і рытуальныя дзеянні час, якім завяршалася святаванне Тройцы. 29. Дзень тыдня напярэдадні Тройцы, калі спраўлялі Траецкія Дзяды. 30. ... трыма святамі багатая – кветкамі, травамі і румяным летам (прык.).

Упоперак

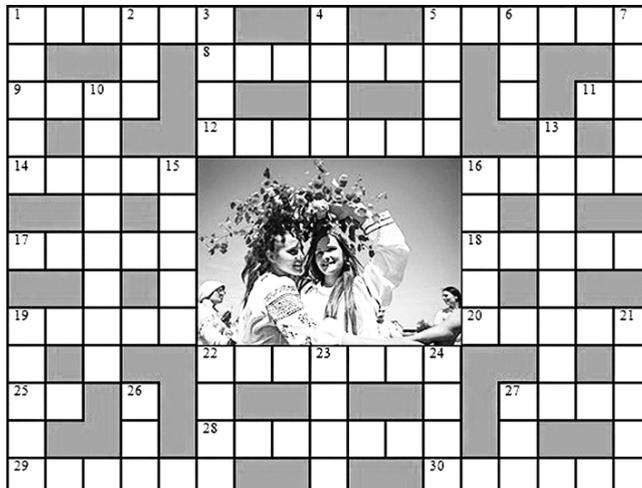
1. Колас добра не спее, калі ... не грэе (прык.). 2. Рака на Віцебшчыне, левы прыток Дзюнаў. 3. Укрыццё для стралбы. 4. Яблычнае віно. 5. Траецкія Свята, якое ла-

дзілася ў некаторых мясцінах Беларусі ў пятніцу напярэдадні Тройцы. 6. Май – і пад кустом ... (прык.). 7. Лісцевыя дрэва, якое не належыць да шанаваных беларусамі, але ў фальклоры вогнішча з ... дроваў – ачышчальны сродак ад нечысці. 10. ... Куста. Абрад, калі на Тройцу дзяўчыну апраналі ў галінкі клёну і вадзілі з песнямі па сяле; захаваўся ў Цэнтральным Палессі. 13. На Тройцу кожная галіначка ... і лекар (прык.). 15. Тры рублі (разм.). 16. Вуліца, якая не мае скразнога праходу, праезду. 19. Некалі вельмі шанаваны ў Беларусі язычнікі бог багачыя і жывёлагадоўлі. 21. Жонка дзядзькі. 22. Май лясны прыбірае, ... ў

госці запрашае (прык.). 23. Тое, што тэзіс. 24. Медны духавы музычны інструмент. 26. На Тройцу не раілася купацца; верылі, што ў гэты дзень ру-

салкі лютуюць, на ... заманьваюць. 27. Адзін сноп ці ... коп – хлеба на год (прык.).

Склаў Лявон ЦЕЛІВ

Чэрвень

15 – Бутэвіч Анатоль Іванавіч (1948, Нясвіжскі р-н), пісьменнік, перакладчык, публіцыст, крытык, дзяржаўны дзеяч Беларусі, старшыня грамадскай назіральной камісіі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры Беларусі, член Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА, намеснік старшыні ГА «Беларускі фонд культуры», узнагароджаны ордэнам свяціцеля Кірылы Тураўскага Беларускай Праваслаўнай Царквы (2008), лаўрэат прэміі Саюза журналістаў «Залатое пярэ» (2001) і інш. – 70 гадоў з дня нараджэння.

15 – Галушкіна Лідзія Іванаўна (1923 – 2009), артыстка оперы, педагог, народная артыстка Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.

16 – Вясонаў Пётр Аляксеевіч (1828 – 1898), расійскі гісторык літаратуры, фалькларыст, публіцыст, складалнік зборнікаў беларускага фальклору – 190 гадоў з дня нараджэння.

17 – Апімах Мікалай Антонавіч (1938, Ваўкавыскі р-н), вучоны-гісторык, педагог, даследчык міжнацыянальных адносінаў, заслужаны работнік адукацыі Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

18 – Мазырскі аб'яднаны краязнаўчы музей (1948) – 70 гадоў з часу заснавання (адкрыты 07.11.1949 г.).

19 – Ганчарэнка Васіль Дзям'янавіч (1928 – 1983), беларускі спявак, заслужаны артыст Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.

20 – Аўласевіч Міхаіл Аляксандравіч (1938, Шаркаўпшчынскі р-н – 2008), дзяржаўны дзеяч, мовазнаўца, педагог, заслужаны работнік адукацыі Беларусі, узнагароджаны ордэнам Пашаны – 80 гадоў з дня нараджэння.

20 – Вашчанка Гаўрыла Харытонавіч (1928, Брагінскі р-н – 2014), жывапісец, народны мастак Беларусі, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1987) – 90 гадоў з дня нараджэння.

21 – Майхровіч Сцяпан Казіміравіч (1908, Слуцкі р-н – 1981), крытык, літаратуразнаўца, аўтар працаў аб жыцці і творчасці Ф. Скарыны, Янкі Лучыны, М. Багдановіча, В. Дуніна-Марцінкевіча і інш. – 110 гадоў з дня нараджэння.

На кніжную паліцу

Тамны зладзейскі Менск

Нядаўна прачытаў раман Сяргея Пясецкага «Яблычак». Гэта першы раман з «Менскай трылогіі» польска-беларускага празаіка. Аўтар распавядае пра закрытае, поўнае таямніцаў зладзейскае асяроддзе Менска пачатку XX стагоддзя. Дзеянне ў рамане разгортваецца ранняй вясною 1918 года, калі Першая сусветная вайна ператварыла Менск у прыфрантавы горад.

З польскай мовы раман пераклаў Віктар Шукеловіч. Кніга нядаўна выйшла ў выдавецтве «Логвінаў» дзякуючы дапамозе Польскага інстытута ў Мінску. У афармленні вокладкі скарыстаная паштоўка Уладзіміра Цэслера з серыі «Прывітанне з Менска». Рэдактар – Марына Казлоўская.

Спадзяюся, што новае выданне са спадчыны С. Пясецкага знойдзе свайго чытача.

Аляксей ШААХОЎСКІ

Старажыцкая вуліца.
Фота пач. XX ст.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 20

Уздоўж: 8. Твар. 9. Злодзей. 10. Рукі. 11. Папалук. 12. Крык. 14. Скат. 15. Поле. 16. Жарт. 18. Ліса. 19. Насы. 22. Юшка. 24. Агат. 26. Весялоць. 30. Кокс. 31. Крухмал. 32. Сцёк.

Упоперак: 1. Пташкі. 2. Падлы. 3. Узда. 4. Ідал. 5. Айва. 6. Кумок. 7. Мікіта. 13. Каляска. 14. Старана. 15. Пыл. 17. Тры. 20. Цюцька. 21. Столка. 23. Качка. 25. Госці. 27. Ежка. 28. Ліха. 29. Цялё.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПАСВІСЦЁЛ – народная назва дудкі, зафіксаваная ў Пінскім і Пружанскім раёнах. Назва паходзіць ад раслінна-сямейства пасонавых з пустацельным сцяблом, з якой вырабляўся духавы музычны інструмент.

ПАСЕЛІШЧА – месца доўгатэрміновага пражывання людзей каменнага і бронзавага вякоў з рэшткамі жылля, гаспадарчых збудаванняў, слядамі вытворчай і побы-

тавай дзейнасці. Ім уласцівыя працягласць 50 – 100 м, культурны пласт 0,2 – 1,5 м, насычаны разнастайнымі старажытнымі рэчамі (каменныя прылады працы, касцяны вырабы ды інш.), рэшткамі агнішчаў, касцямі, ракавінкамі і г.д. Часам культурны пласт падзяляецца на некалькі культурных гарызонтаў.

Жытлы на паселішчы нярэдка трывалыя, доўгачасовыя, у палеаліце ўмацаваныя ў аснове касцямі мамантаў і валунамі, у неаліце заглыбленыя ў ма-

царык, з агнішчамі, гаспадарчымі або культывымі ямамі ўсярэдзіне, часам будаваліся на палях або памостах.

Паселішчы размяшчаліся пры старажытных берагавых лініях, у палеаліце – на схілах лагчынаў і мысах карэнных берагоў, пад пластамі суглінкаў, звычайна на вышыні больш за 15 м, у мезаліце – на высокіх рачных тэрасах, пячаных узвышэннях, астанцах, у неаліце і бронзавым веку – на 1-й тэрасе і высокай пойме, часам пад пластам торфу, ніжэй за сучасны ўзровень вады. Паселішчы існавалі побач са стаянкамі і сведчылі аб пераходзе да аселага спосабу жыцця, накапленні маёмасці, што стала магчымым асабліва ў неаліце ў сувязі з развіццём рыбалоўства, а пазней – пераходам да прымітыўнага земляробства і жывёлагадоўлі.

ПАСІЎНЫ СЛОЎНІК – частка слоўнікавага складу мовы, якая мала выкарыстоўваецца ў жытым штодзённым маўленні, але зразумелая ўсім, хто валодае гэтай мовай. Праціпаўляецца актыўнаму слоўніку. Пасіўны слоўнік складаюць са старэйшыя словы (гістарызмы і архаізмы), што выйшлі або выходзяць з ужытку, і неалагізмы, якімі толькі пачынаюць карыстацца. У працэсе развіцця мовы і грамадства словы могуць пераходзіць з пасіўнага слоўніка ў актыўны і наадварот. Напрыклад, у сапраўды час з пасіўнага ў актыўны перайшлі словы «адмірал», «гвардыя», «дзяржава», «дойлід», «палкоўнік», «статут», «урад».

Ад пасіўнага слоўніка мовы неабходна адрозніваць пасіўны слоўнік асобнага носьбіта мовы, які залежыць ад яго прафесіі, адукацыі, сацыяльна-

га асяроддзя ды інш. Пасіўны слоўнік, як і актыўны, вылучаецца толькі ў дачыненні да адпаведнай гістарычнай эпохі, кожнай з якіх уласцівая свая актыўная і пасіўная лексіка. Умелае выкарыстанне пасіўнага слоўніка ў мастацкай літаратуры, публіцыстыцы дае магчымасць узабіць рэальна-гістарычныя абставіны, стварыць каларыт эпохі, дапамагае індывідуалізаваць мову персанажаў.

ПАСКВІЛЬ (ням. *Pasquill* ад італьян. *pasquillo*) – зняважлівы, паклёніцкі твор, які мае на мэце зганьбаваць, скампраметаваць асобнага чалавека, групу людзей, сацыяльную з'яву або пэўны, часцей прагрэсіўны, кірунак.

Назва «пасквіль» паходзіць ці то ад наймення статуі ў Рыме, на якой вывешваліся надзённыя сатырычныя вершы, ці то ад імя рымскага шаўца Пасквіна (Pasquino), які жыў у XV ст. і пісаў з'едлівыя эпіграмы на высокапастаўленых асобаў.

Пасквілі выкарыстоўваюцца ў палітычнай барацьбе як сродак развяччання праціўніка. У беларускай літаратуры да твораў такога тыпу можна аднесці некаторыя апавяданні і нарысы А. Пшчолкі. У іх аўтар уласліва называўся з сяляніна, паказваў яго як гультая і п'яніцу («Мікітавы хаўтуры», Віцебск, 1910; «Нарысы і апавяданні з жыцця беларускай вёскі», Вільня, 1906). Пасквільнымі былі выступленні літаратурнага крытыка Л. Бэндэ супраць Янкі Купалы і Якуба Коласа ў 1930-я гг. У паэтычнай форме пасквілі звычайна бытуюць ананімна.

Паселішча людзей новага каменнага веку

